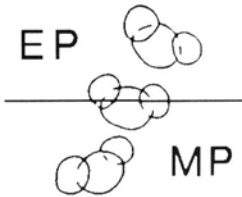

**PROJEKTY BADAWCZE,
PRACE W TOKU
PROJECTS,
WORKS IN PROGRESS**

EUROPEJSKI MONITORING PYŁKOWY

European Pollen Monitoring Programme

INFORMACJA NA TEMAT NOWEGO

MIĘDZYNARODOWEGO PROGRAMU
BADAWCZEGO

Jedno z najważniejszych pytań nurtujących palinologów zajmujących się historią roślinności dotyczy relacji między składem badanego przez nich spektrum pyłkowego a roślinnością, która jest rekonstruowana na tej podstawie. Biorąc zaś pod uwagę, że analiza pyłkowa dostarcza pośrednich danych do rekonstrukcji także innych czynników środowiska, takich jak klimat, warunki glebowe, hydrologiczne, czy zakres działalności człowieka, należy uznać, że poznanie procesów kształtujących spektrum pyłkowe jest jednym z ważniejszych zadań, zwłaszcza w paleoekologii czwartorzędowej.

Dotychczas ukazało się na świecie wiele opracowań na ten temat i choć różnią się one metodami badań i stawiane są na rozwiązanie różnorodnych szczegółowych celów, wszystkie wskazują na ogromną złożoność omawianych procesów. Należy przy tym podkreślić, że jedno z pierwszych badań nad współczesnym opadem pyłku w zbiorowiskach leśnych były prowadzone w Polsce, na terenie Puszczy Białowieskiej [1, 2, 3, 4] i mimo że publikacje te dzisiaj należą już do klasyki, nadal są cytowane w najnowszych podręcznikach analizy pyłkowej [5].

W lipcu 1996 roku na spotkaniu w Finlandii (*The launching meeting of the European Pollen Monito-*

ring Programme – Oulanka, Kuusamo and Marjaniemi, Hailuoto, Finland, 4–8th July 1996), w którym wzięło udział 25 osób z 15-tu krajów europejskich, powołano program międzynarodowy pod patronatem Komisji Holocenu INQUA (International Union for Quaternary Research), którego celem jest monitoring rocznego opadu pyłku przy pomocy pułapek Taubera (Tauber trap [7]) wzdłuż transektów: las – brzeg lasu – teren otwarty. Zgromadzone w ten sposób dane (liczba ziarn pyłku $\cdot \text{cm}^{-2} \cdot \text{rok}^{-1}$) dla najważniejszych gatunków drzew, krzewów i roślin zielnych, w różnych regionach geograficznych, zbiorowiskach roślinnych i przy różnym stopniu otwarcia terenu, będą służyć przede wszystkim jako podstawa do interpretacji materiału kopalnego (diagramy pyłkowe), zwłaszcza pod kątem naturalnych i antropogenicznych zmian zaleźnienia. Ze względu na możliwość analizy współczesnych spektrów pyłkowych na tle warunków klimatycznych, dane te niewątpliwie będą stanowić cenny materiał także jako podstawa rekonstrukcji paleoklimatycznych, zarówno w skali regionalnej, jak i kontynentalnej.

WARUNKI UCZESTNICTWA I ORGANIZACJA
PROGRAMU

Program jest otwarty dla wszystkich pragnących w nim uczestniczyć palinologów. Minimalnym wymogiem jest założenie transektu złożonego z trzech pułapek Taubera zlokalizowanych: 1 – w lesie, 2 – na jego brzegu, 3 – na sąsiadującym terenie bezleśnym, wykonanie dokumentacji dotyczącej flory i roślinności w otoczeniu stanowisk oraz jednorazowej analizy pyłkowej prób powierzchniowych (najlepiej z kępek mchów) pobranych w bezpośrednim sąsiedztwie próbników. Zaleca się, by zbiorowiska leśne, w których będą prowadzone pomiary, miały charakter możliwie zbliżony do zbiorowisk naturalnych. Pomiar opadu rocznego rozpoczyna się zakładając, a w latach następnych wymieniając, pułapki na jesieni (wrzesień–październik), tj. po zakończeniu sezonu kwitnienia. Szczegółowe zalecenia metodyczne zostały przygotowane w specjalnym przewodniku do projektu [6].

Program ten zaplanowano wstępnie na trzy lata z założeniem, że będzie kontynuowany i rozwijany w latach następnych. W wyniku spotkania w Finlandii, na jesieni 1996 roku założono już nowe transekty w Szwecji, Estonii, Niemczech, Francji i Gruzji, które uzupełnią w istotny sposób rozpoczęte wcześniej wieloletnie badania w Finlandii, Norwegii, Islandii, Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Austrii, Bułgarii, Grecji i Portugalii. Nie wyklucza to jednak rozszerzenia Pro-

gramu o dalsze stanowiska, w latach następnych. Wyniki będą gromadzone w Europejskiej Bazie Danych Palinologicznych (European Pollen Database) w Arles (Francja), w specjalnym zbiorze zastrzeżonym wyłącznie do użytku autorów do momentu ich opublikowania.

Wydaje się, że dane z obszaru Polski, przez który przebiegają ważne granice fitogeograficzne i klimatyczne i gdzie na wielu terenach znaleźć można zbiorowiska leśne o znacznym stopniu naturalności, powinny być szczególnie cenne dla omawianego Programu.

Osoby, które byłyby zainteresowane przystąpieniem do jego realizacji, mogą się zwrócić po informację oraz szczegółowy opis i instrukcję do Projektu do Małgorzaty Latałowej, Pracownia Paleoekologii i Archeobotaniki, Katedra Ekologii Roślin i Ochrony Przyrody Uniwersytetu Gdańskiego, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk, tel./fax (58) 41 20 16 lub bezpośrednio do inicjatorki i organizatora Programu:

Dr. Sheila Hicks, Department of Geosciences and Astronomy, University of Oulu, Linnanmaa, 90570 Oulu, Finland, fax: +358-8-5531484, e-mail: sheila.hicks@oulu.fi

LITERATURA

- [1] BOROWIK M. 1963. Pylenie sosny i dębu w Białowieckim Parku Narodowym. *Acta Soc. Bot. Pol.* **32**(4): 655-676.
- [2] BOROWIK M. 1966. Pylenie sosny i dębu w Białowieckim Parku Narodowym 1963 r. *Acta Soc. Bot. Pol.* **35**(1): 159-174.
- [3] BREM M., SOBOLEWSKA M. 1939. Studia nad opadem drzew leśnych w Puszczy Białowieskiej. *Sylvan Ser. A.* **3/4**: 1-19.
- [4] DĄBROWSKI M. 1975. Tree pollen rain and the vegetation in the Białowieża National Park. *Biul. Geol.* **19**: 157-172.
- [5] FAEGRI K., IVERSEN J. 1989. Textbook of Pollen Analysis. IV edition, K. FAEGRI, P. E. KALAND, K. KRZYWIŃSKI (red.). J. Wiley & Sons, Chichester, ss. 328.
- [6] HICKS S., AMMANN B., LATAŁOWA M., PARDOE H., TINSLEY H. (red.). 1996. *European Pollen Monitoring Programme. Project description and guidelines*. University of Oulu, Oulu.
- [7] TAUBER H. 1974. A static non-overload pollen collector. *New Phytologist* **73**: 359-369.

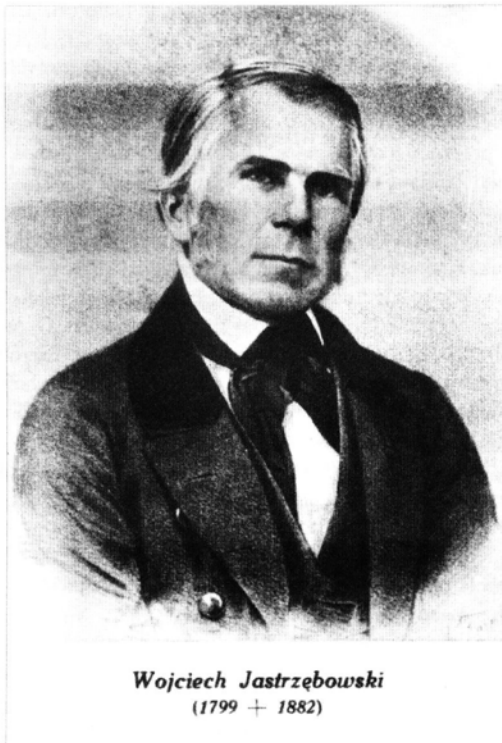
Małgorzata LATAŁOWA

VARIA

WOJCIECH JASTRZĘBOWSKI (1799-1882) - POLSKI LAMARCK

Wojciech Jastrzębowski (1799-1882) - Polish Lamarck

*Życie nieczynne
jest to śmierć
przed zgonem
(Goethe)*

Wojciech Jastrzębowski
(1799 + 1882)

Być może niejedyn z Czytelników obruszy się z powodu takiego tytułu. Czy godzi się porównywać monumentalną postać Lamarcka z mało dzisiaj znanym Jastrzębowskiem? A przecież był on w swoim czasie uważany za jednego z najwybitniejszych polskich przyrodników. Lecz czas szybko przemija. W niewdzięcznej ludzkiej pamięci obraz postaci blednie, a zasługi zostają zapomniane. Jeszcze w roku 1856 Wiślicki [13] pisał: „Imię p. Jastrzębowskiego nie posiada europejskiego rozgłosu, nie ma jednakże kątka ziemi polskiej, gdzieby niebył dobrze znanym.” Otóż